

Ս. ԳՐԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

ՄԻՒՍՆԵՐԸ

Ա.

Յաջորդ օր, Օտարականը իր չորս աշակերտներուն հետ սկսաւ շրջիլ լճին շուրջ հզող քաղաքները, ուր բնութեան գեղեցկութիւնը միացած հոգիներու բարութեան, կը ստեղծէին աղուար մանրանկարը երկնքի արքայութեան: Մարդուն ձեռք բերած բարիքներուն և բնութեան քաղցրութեան շնորհիւ, կեանքը հոն լեցուն էր երազներով և միտաբար բանաստեղծութեամբ, երկինքն ու երկիրը իրարու հետ համաձուլելու համար: Հինգ փոքրիկ քաղաքներ, Մազգալա, Գալմանուա, Կափառնառաւ, Բեթսայիդա և Քորագին, շարուած էին լճին ընդարձակքը, որ լեռներու սակի կոնքին մէջ գետեղաւած, կը ծփար խողով, իր ջուրերու հայելին խորը օրօրելով երկնքին պատկերը: Իրիկունս դէմ երբ կը պատրաստուէին վերադառնալու Կափառնառաւ, հանդիպեցան Մաթթէոսին որ մաքսատան առջև նստած կը հանգստանար: Օտարականը նայեցաւ անոր և ապա ըսաւ. «Ինծի հետ եկուք»:

Քանի մը օրեր յետոյ երբ Բեթսայիդա էին, հոն հանդիպեցան իրենց բարեկամ Փիլիպպոսին և պատմեցին նոր մարդարէի մասին: Այս վերջինը իրեն հետ բերաւ նաեւ իր զոյգ բարեկամները, Թովմաս և Նաթանայէլ: Շուտով իրենց միանալու եկաւ նոյնպէս Յուզան: Այս վերջինի մասին լաւ չէր խօսուեր, աշակերտները չէին ուզեր որ ան մաս կազմէր իրենց, սակայն Օտարականը, որ մասնաւոր համակրանք ունէր մերժումներու և լքումներու նկատմամբ, ընդունեց զայն բնորոշներու կարգին և անոր յանձնեց զանձանակը, որովհետեւ Յուզան լաւ հաշուողէն էր և աշխարհը տեսած մարդ: Բաւական յետոյ, Սիմոն նախանձոյտոյդ, Յակոբոսն ու Յուզան, ոչ իսկարիստացին, եկան միանալու առաքելներու խումբին:

Այս վերջի երկուքը Օտարականի մօրաբոջ, Մարիամ կղէտվոյտի սրղիններն էին:

Առաւ մը Օտարականը իր ընտրեալներու խումբով բարձրացաւ Տիրերիոյ ուսին բարձրացող լեռը, որուն ստորոտին՝ կը բացուէր Գալիլիոյ լիճը: Քիչ մը անդին կը բրգանար նորաշէն Տիրերիոն, իր ճերմակ աշտարակներով: Հոն էր Հերովդէս Անթիպասը, Հռովմի սիրելին, իր հեթանոս ու խառնակ կենցաղով: Օտարականը սակայն չէր հետաքրքրուեր աշխարհիկ իշխանութիւններով, Անոր աշակերտութիւնը կ'երթար լեռներուն, ծառերուն և ծաղիկներուն և երկնքի մէջ թռածող թռչուններուն, որոնք իրեն մտածելու կեր կը հայթայթէին: Բնութիւնն ու իր սքանչելիքները իրեն կը թուէին հակոյ հայելի մը, ուր կը ցոլանար պատկերը երկնքին և Աստուծոյ: Եւ Օտարականը այս աշխարհի վրայ կեցած՝ երկինքը կ'ապրէր, իր հայրենիքէն դեռ նոր բաժնուող պանդուխտի մը հանգոյն:

Երբ լեռը բարձրացան, որու գագաթէն կ'երևէր գեղատեսիլ Կարմեղասը իր սրածայր գագաթով, և Թաւրը իր կլորակ գլուխով, նման գեղանշի մը կուրծքին, Օտարականը խօսեցաւ իրենց մարդոց և աշխարհի մասին: «Մարդիկ դժբախտ են, ըսաւ Ան, որովհետեւ չեն կրցած հաշուել իրենց ներքին ճշմարտութեան հետ: Կր կարծեն զայն գտած ըլլալ աւտելու և թմելու վայելքին մէջ, սակայն իրենց ուզածը կարենալ ձեռք բերելու համար, կը զրկեն իրենց ընկերը, կը զոհան կաթը մանուկի շրթունքներէն և չոր հոցը ծերունիէն»:

«Ազատեցէք ձեր միտքն ու հոգին աշխարհի շտրէն, այսինքն նիւթի տիրապետութենէն: Հոգին է կենդանաբար, իսկ նիւթը միայն անդրաւարդ անոր: Ով որ շատ ունի այս աշխարհէն, այնքան քիչ պիտի ունենայ թաղաւարութենէն որ վերահաս է: Ահա միակ ճշմարտութիւնն ու աւտիսը զոր պէտք է գիտնան աղքատները, սղաւարներն ու հալածուողները այս աշխարհին: Գիտին մէջ բուսած հղէզը մասը կը կազմէ ջուրին, բայց ջուրը իրեն չի պատկանիր: Այս աշխարհը կարենալ շահելու համար իրեն պէտք չէ

որ պատկանինք: Երբ վայելել ուզէք բարեքները կեանքին, մտածեցէք թէ իր սերմերը պիտի աճին ձեր մէջ, Ըլլալու վաղուան յոյսին ծաղիկը: Աշնան երբ կը քաղէք այգիներու խաղողը և գինիի կը վերածէք դոյն, մտածեցէք երգին՝ որ կը բարձրանայ իւրաքանչիւր գաւաթէն, տաճան ու աշունը յիշեցնող: Վա՛յ անոր որ իր սերտախոտութեանը մէջ չի դրար արեւութիւնը կեանքին, վասնզի սերտախոտութիւնը սերիշ րան չէ բայց դիմակաւոր արամութիւնը մեր սիրտերուն: Նրժաղներու աղբիւրին ջուրով կը լեցուի հորը արցունքներուն: Սրինգը իր կողերուն վրայ կը կրէ վէրքերը դանակին, բայց սերտախոտութեան երգեր կը թափէ իր ծակերէն: Հաճոյքն ու արամութիւնը անբաժան են իրարմէ, երբ մէկը կ'երգէ գինիի բաժակէն, սերտախոտութեան սեղանին վրայ, միւսը կ'արտասուէ գիշերուան լուսնունք մէջ, իրարու անհաշտ դոյզ եղբայրներու նման, նոյն մօրմէն ծնած:

«Մի մտածէք ձեր տուններուն, անոնք Ըլլան չքեղ կամ խեղճակ: Զեր տուները ձեր մարմիններն են, երկնքին դէմ բացուած, արեւու և լուսնի շողերով օժան: Աշխարհն ամբողջ ձեր տունն է, իսկ հովիտներն ու դաշտերը՝ լոյն փողոցները անոր: Օրը պիտի գայ որ աշխարհի բոլոր ճամբաները ձերը պիտի Ըլլան, նուաճուելով ձեր մերկ ու արիւնտ սաքերուն ներքեւ:

«Ես չեմ եկած Օրէնքը լուծելու, այլ ամբողջացնելու: Մարդիկ իրենց համար օրէնքներ են յօրինել, նման մանուկներու, որոնք ծովափին աւազէ աշտարակներ կը բարձրացնեն: Սակայն մամանակն ու ծովը իրենց ալիքներով կը քանդեն զանոնք և կը խնդան: Կեանքը գիտէ խնդալ բոլոր շինճու և անարգասիք բաներու վրայ: Պէտք է ցրուել մոխիրները մարած երազներուն և բոցավառել սիրտերը կրակով սկզբնական խանգին: Ինձ մով վերջ կը դանէ Հին Օրէնքը և կը սկսի նորը, գրուած իմ արիւնովս:

«Իմ թագաւորութիւնս անսահման է և Օրէնքի ոչ մէկ պատուարով կրնայ շրջանակուել: Դուք ազատ բնակիչները պիտի Ըլլաք այս նոր թագաւորութեան,

երբ չունենաք օրերու և գիշերներու հոգը և չկապէք ձեր սիրտը առօրեայ կարիքներու շղթայով»:

«Ե՛րբ է մամանակը այս թագաւորութեան», ըսաւ Թովմաս:

«Թագաւորութիւնը որու մասին կը խօսիմ, սկսած է արդէն և եղանակներով չի սահմանուիր. սրբանահա երէկ յուշ մըն է, իսկ վաղը՝ երազը այսօրուան: Երանի անոր որուն երազը սկիզբ և վերջ չունի, որ կրնայ երգել ծաղոյ արշալոյսը արտայային հետ, և համբել աստղերը գիշերուան: Իւրաքանչիւր եղանակ կը պարտականէ բոլոր շրջանները տարւան և ներկան կ'ընդգրկէ անցեալը, յիշատակովն ու կարօտովը ապագային: Հաւատքն ու սէրը երկու անիւներն են նոր կարգին և թագաւորութեան:

«Կեանքը վերածուած է չարիքներու շղթայի մը, բայց դուք հակառակ մի կենաք անոր, և մի պատասխանէք հարուածին՝ հարուածով, ընդունելով հարագործին սկզբունքը: Միւս կողմէն, մի՛ լքէք ասպարէզը Զարին, ձեր նուազ փախուստովը: Զեր կոնակին հարուած տուողին դարձուցէք ձեր կուրծքը, ամօթանքի հրաւիրելով անասնական յանդգնութիւնը մարդոց: Մի՛ իջեցնէք ձեր հոգին ասելութեան մակարդակին: Ով որ կրնայ յաղթել իր անձին, անիկա տէրն է իր թշնամիին: Միայն ակորները վրէժնալիք են: Սուրբերը միայն կրնան հեղութիւն սորվեցնել դայիներուն»:

Երբ լեռնէն վար կ'իջնէին, Նաթանայէլ խնդրեց Օտարականէն որ իրենց աղօթք մը սորվեցնէ. միւս աշակերտները ձայնակցեցան: «Զեր աղօթքը սերիշ րան պիտի չըլլայ, բայց խօսակցութիւն մը ձեր երկնաւոր Հօրը հետ, վստահութեան մտերմիկ չհատով:

«Մարդիկ կ'աղթեն առհասարակ, երբ նեղութեան կամ կարիքի առջև են, սակայն դուք պէտք է շնորհակալ Ըլլաք ձեր երկնաւոր Հօրը, նաև ձեր սերտ և սուստ օրերուն: Աղօթքը հոգիի շնչառութիւնն է, որ մեր հանգիստը կ'ապահովէ երբ մեր տաղնապը կը խառնենք մեղմէ դուրս, միջոցի խաւարին, և մեր սերտախոտութիւնը՝ սոստունն արշալոյսին: Մի երկարէք ձեր

խնդրանքները և առճար մի երթուք մասնագործութիւններով, որովհետեւ Աստուած ձեր բառերը չէ որ նկատի աւնի, այլ սիրաբ, որ ծառի մը պէս իր ճիւղերը պէտք է բանայ երկնքին դէմ, և դադայ փչող գեփիւռէն:

«Աղօթքը թող ձեր ամէնօրեայ տենչը ըլլայ, հաղորդակից ըլլալու Հօրը զօրութեան և տեսիլքին: Ամէն աղօթք կրնայ հպիլ Աստուծոյ սրտին երբ անկեղծ է, որուն թռիչքը չէ ծանրաբեռնուած մարդկային նկատումներու բռնով:

«Աստուած մեր Հայրն է, Հօր և որդիին միջև պէտք չկայ միջնորդի: Աստուած մարդոց սիրտերը միայն ի նկատի աւնի. ապաշխարութեան ծէսերն ու պատուիրանները մարմնական են և կը մնան երկրորդական: «Պէտք չունիմ ձեր զոհերուն, կ'ըսէ մարգարէն, կուշտ եմ անոնց ճարպերու հաւէն, որքան ասեմ արիւնստ են ձեր ձեռքերը և սիրտերը լեցուն չարութեամբ»: Բարի եղէք և արդար և վերածնեցէք ձեր այս զգացումները ուժի, պաշտպանելու համար յետոյ զանոնք ձեր արիւնով:»

Իրիկուն մը, երբ վերջալոյսը իր պատմութեանն էր փոքր հեռաւոր լեռներու ուսին, Օտարականը և իր աշակերտները նստակով անցան լճին արեւելեան ափը ուր կը գտնուէր Գերգեսան, հարուստ իր քնքարներով և այրերով, լեռներու մէջ փորուած: Հոն անոնք հանդիպեցան բարոտներու խումբի մը, աղատա զրգլեակներով ծածկուած, թեփառ ու ճաթառած մորթով: Ամենուն նողկանքին առարկայ, տառապող այս ուրուականները Օտարականին առջև շարուեցան, յուսանալով աչքերով խնդրելու բժշկութիւնը իրենց ախտին: Օտարականը նայեցաւ անոնց անհուն ախտութեամբ. իր շրթները կը դադային աղօթքի մը մոտեցնելով: Յետոյ մօտեցաւ և դպաւ անոնցմէ իւրաքանչիւրին, որոնք իրենց յաւաքման մէջ քաւացած, կ'արատասուէին: «Գացէք, ըսաւ անոնց, և լուսացեցէք մօտակայ քնքարներուն մէջ, ձեր հաւատքը փրկեց ձեզի:»

Աշակերտները ամենաւերջ և ամենուն կը պատմէին հրաշագործութեան այս դէպքը: Օտարականը սակայն արգիւնց

դիրենք այս մասին խօսելէ: «Երանի՜ տնոնց որ հասած կը հաւատան, որոնց միայն հոգեկան իրականութիւնէն չի վազեր մարմնական փորձին, անոնք և վայրենի ապացոյցին: Ես չեմ կկած հրաշքներ ցուցադրելու և սքանչելիքներով քանդելու ճշմարտութեան արժէքը, բայց միայն երջանկացնելու և լուսաւարելու զանոնք՝ որոնք կը տառապին մութին մէջ: Ըշմարտութիւնը պէտք չունի ճրագի լոյսին, երբ գիտէ չողով տաղերու և արեւի բոցին մէջ: Ըշմարտ հրաշքը հաղորդութիւնն է ճշմարտութեան, մարդկմարդ փոխանցում, սիրոյ ճամբով: Սակայն իրապէս սիրել կարենալու համար դուք պէտք է խոցուիք ձեր հասկացողութիւնէն, գիտնալու համար վշտին քաղցրութիւնը: Նիւթին և ուժին ապաւինող աւելի սկար կ'արթննայ, յուսահատելու չափ իր ուժէն: Ով որ կը սիրէ, իր հոգիին խորը ունի հառաւցումը անմեկնելի ուրախութեան, որ մեր ցաւադին աղջկէն կը շողացնէ հրաշագործ գորտունի մը ամբիժ պայծառութիւնը:»

Իրիկնաղէմին անոնք վերադարձան կափառնաւած և հիւր եղան Սիմոն Պետրոսին: Երբ սեղան նստան, Օտարականը տաւ հացը և օրհնեց, յետոյ լեցուց գինին բալսրի բաժակներուն մէջ ու ըսաւ. «Բարեկամներ, շնորհակալ եմ ձեզմէ որ ինծի հետ կը բամէք այս սեղանը զոր Հայրը շնորհեց մեզի: Բալսրը երկիւղած քաղցրութեամբ իրեն կը նայէին, մեծ արքայի մը խնձոյքին հրաւիրուած ըլլալու զգացումով:

Սեղանէն վերջ, որուն կը ծառայէին Պետրոսի կիներն ու զաքանչը, Օտարականը իրենց խօսեցաւ վերստին ծննդեան և երկնքի բացուող դռաներու մասին: Յետոյ դարձաւ աշակերտներուն և ըսաւ անոնց. «Ձեզի բնորեցի որ ինծի հետ ըլլաք, դուք յոգնած էք և բեռնաւոր, և ես հանգիստ պիտի պարգեւեմ ձեզի: Խաղաղ է հոգիս, հակառակ չաւրջս յարաւցուող խռովութիւններուն: «Մենք պատրաստ ենք, ըսին աշակերտները, մինչև աշխարհի ծայրը քեզի հետ ըլլալու, եթէ մեր ուսերուն դրսւած բեռները լեռներուն չափ իսկ ծանր ըլլան:»

«Իմ ժամանակներն չէ հասած, բայց Ստարականը, չառ բաներ ունիմ բնելիք ձեզի և գործեր՝ ցուցնելու աշխարհին, որ բաց աշխարհով կը քնանայ կորստեան իր բարձին վրայ: Ուրախ եղէք որ ձեզի հետ ունիք երկնքի արքայութիւնը: Անոնք որ երբեմն երգիչները եղան Աստուծոյ արքայութեան և փառքին, հալածուեցան չարաշարք: Զեզի ևս պիտի չխնային մարդիկ, սակայն այդ պիտի ըլլայ ձեր պատիւն ու վարձքը: Դուք էք երկրին լոյսը, որ պէտք չէ գրաւանուի, որպէսզի իրմով կարելի ըլլայ տեսնել Աստուծոյ Քաղաքը:

«Աւելի լու է տալ քան ստանալ: Ով որ ինքզինքը ամբողջապէս կուտայ, պիտի ստանայ ոչ ինչ: Ինչ որ ունիք և ինչ որ կը պահէք վաղուան համար, ձեզի պիտի չմնայ, միայն պիտի աճեցնէ ձեր վրան ու մտահոգութիւնը և ծարաւը աշխարհի համար: Անոնք որ կուտան ուրախութեամբ, ուժեղ են և գիտեն արհամարհել աշխարհը: Լու է տալ երբ կը խնդրուի, բայց աւելի լու է երբ չի պահանջուի: Երանի անոնց որ կը գտնեն կեանքը զայն կորսնցնելով: Զեզի պիտի տամ իմ ուրախութիւնս, և ասիկա ոչ ոք պիտի կրնայ տանել ձեզմէ: Իմ ձեզի տալիք երանութիւնս չի նմանիր հաղորդ ձերնի մէջէն հասող առուակին, որ կրնայ չոգիտնալ արեւն, այլ գետի մը՝ որ ունի անսպառ աղբիւրներ և կրնայ քաղցրացնել դառնութիւնը ծովին»:

Երբ Ստարականը կը խօսէր, սիրտերը կը լեցուէին բանով մը, որուն կարելի չէր անուն մը տալ: Իր խօսքերը պարզ էին և անոյշ, նման առտուան ցօղին, նման ջրահին որ կ'առաջնորդէ ճամբորդը մութին մէջէն: Անիկա նման էր լերան որ կը բացալուէր մութին մէջ, առուակին՝ որ կը հոսէր անապատէն: Ան ունէր երկնքի կրակը իր աշխրոսն մէջ և իր խօսքը միայն քանի մը մարդոց և կամ ունկնդիր բազմութիւններու չէր որ կ'ազդուէր, այլ ամբողջ մարդկութեան և բոլոր դարերուն: Անիկա աշխարհի առաջին և վերջին մարդը կը թուէր ըլլալ, որ կը քայլէր երկրի վրայ բայց կ'ապրէր երկնքի մէջ:

Բ.

Օրեր ու շաբաթներ կը սահէին քաղցրութեամբ և ամէն օր կ'աճէր թիւը մարդոց, որոնք կը վազէին լսելու նոր մարդարէն, որուն շրթներէն մեղր ու կաթ կը հոսէր: Գաճախ նաւակի մը մէջ կեցած, քիչ մը հեռու ծովափէն և շրջապատուած իր աշակերտներէն, Ան կը խօսէր: Հովին ու ծովին մրմունջները կը խառնուէին իր ձայնին, նման երգին ընկերացող նուագին:

«Ես մեղաւորները փնտելու եկած եմ, կ'ըսէր Ստարականը, որովհետեւ անոնք սեմին վրայ են երկնքի արքայութեան: Ով որ կը զգայ իր մեղքը, գիտար կ'ընէ իր փրկութեան: Մարդը Աստուծոյ կ'երթայ հեռանալով յաճախ Անկէ: Մեղքին ամպէն միայն կարելի է տեսնել Աստուծոյ պատկերը, և արցունքի բիւրեղէն՝ փրկութեան ծիածանը:

«Անոնք որ սրբութեան պատմաւան հազած կը կարծեն, կը նմանին բռնած գերեզմաններու կամ անտառներու մէջ եղող ժայռաքարերու, որոնք ծածկուած են հաճախասիւր տունկերով: Դարձուցէք զանոնք և անոնց ներքեւ պիտի գտնէք զազրելի շեղակոյտը սեղաններու և սրահներու:

«Մարդուն ամենէն խօսուն տառփնութիւնը անկեղծութիւնն է. ով որ անկեղծ չէ ինքզինքին հետ, օտար է ինքզինքէն, չի ճանչնար իր մեղքը և հեռու կը մնայ Աստուծմէ, որ մեր էութեան բարձրագոյն սահմանին վրայ է:

«Հովիւը կրնայ գտնել կորսուած ոչ խորը, եթէ այս վերջինի յիշողութեան մէջ չէ ջնջուած սրինդի ձայնին քաղցրութիւնը: Կինը կրնայ գտնել իր կորսնցուցած դրամը, եթէ արքայական պատկերին գիծերը չեն սրբուած պղինձի վրայէն: Իրերն ու առարկաները լոյսին մէջ կ'երևին, իսկ մեղքը՝ անկեղծութեամբ, որ առաջին զգացումն է դիտակցութեան: Հոգիները այնքան արժանաւոր են, որ քան մեծ է անոնց մէջ սիրոյ սլոքը:

«Գիտակցութիւնը մարդուն որ գիտէ զաղանիքը օրերու և գիշերներու, հնչիւնները մեր սրտին, տակաւին ձայն չեղած, և բառերը՝ զեռ մտածումի չվերածուած:

Որ կրնայ ըսել թէ գտած է տաղանք հոգիին, որ լուստախ պէս իր թերթերը կը բանայ ջուրհրուսն վրայ: Ով որ կը կտրծէ թէ գեղեցիկ պատմութեան պէս հազար է բարոյականը, մերկ է ամբողջովին»:

Օտարականը հեռու կը մնար Տիբերիայէն, որ լճագրին վրայ խարսխուած, սպառնադին կը դիտէր իր շուրջը: Կը զգուշանար մեծ քաղաքներէն, ուր փառքը, ոսկին և հաճոյքը զմասեր էին սիրտերը և գազազեր բոլոր ազնիւ զգացումները: Մեծ քաղաքներու այդ բնակիչները կը նմանէին կոշտնքի հրաւերը մերժողներուն, ինչպէս այնքան գեղեցիկ կերպով կ'ըսէր Ան իր տականքներէն մէկուն մէջ: Մարդեր որոնք սովոր էին չինելու իրենց պալատները ուրիշներու քրտինքին ու արեան գինով, և զոհելու հազարաւոր կեանքեր, վայրկեան մը հաճոյքի համար:

Սակայն անոնք չէին գիտեր թէ հաճոյքը երգն է ազատութեան, բայց ոչ ազատութիւնը: Մաղիկը մեր ըզձանքներուն, բայց ոչ պտուղը անոր: «Մի ըլլաք կամապաշտ ու վառշուէր, մտածելու միայն ձեր ստացած հաճոյքին համար: Նմանեցէք գիփիւռին, որ ծաղիկներու բոյրը առնելէ առաջ կը զգուշ անոնց թերթերը: Վայ անոր որ միայն առնել գիտէ: Ով որ կուտայ՝ կ'երկարածդէ իր հաճոյքը և կը փառաւորէ իր անձը, որ ամենէն գեղեցիկ տաճարն է Աստուծոյ»:

Ե.

(Շարունակելի՝ 2)

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ՍՐԲԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ

«Սուրբ եղեռն, զի ես սուրբ եմ
Տէր Աստուծոյ ձեռք»
(ՂԵԻՏ. ԺԹ. 2):

Սրբակեցութիւն կը նշանակէ անբասկի կենցաղի հետեւիլ, մաքուր, անարատ, ամբիժ ու անմեղ կեանք մը վարել, Աստուծոյ հետ շրտակ հաղորդակցութիւն մշակել, իսկ մարդոց հետ մեր ունեցած յարաբերութիւններուն մէջ անմեղադրելի ըլլալ:

Սրբութեան իրր խորհրդանշան՝ հին Եգիպտացիք իրենց Օսերիս չափառածը ճերմակ հագուստներով կը ներկայացնէին: Պրահմայի քահանաները ճերմակ զգեստ կը հագնէին երբ կրօնական արարողութիւն կը կատարէին: Ըստ հրէից աւանդութեան, երբ Սողոմոնի տաճարին նաւակատիքի արարողութիւնը տեղի կ'ունենար, Ղեւտացի քահանաներ սպիտակ զգեստ ունէին իրենց վրայ:

Այլակերպութեան լերան վրայ Յիսուսի հանդերձներն ալ երեցան խիստ ճերմակ, այնպէս որ երկրի վրայ թափիչ մը չէր կրնար այնքան ճերմկցնել զանոնք (Մկ. Թ. 2): Յիսուսի յարութիւնը աւետող հրեշտակին հանդերձները ևս ճերմակ էին ձիւնի նման (Մատթ. ԻԸ. 3): Յայտնութեան գրքին մէջ սուրբերը կը ներկայանան ճերմակ հանդերձներով (Յայտ. Է. 13): Այս իսկ պատճառաւ, ճերմակ գոյնը վաղուց ի վեր սրբութեան խորհրդանշիչ կը համարուէր:

Սրբութիւնը Աստուծոյ էական ստորագելիներէն մէկն է: Քանի որ ինքը սուրբ է, իրեն հետ յարաբերութիւն ընողներն ալ սուրբ ըլլալու կանչուած են, ինչպէս ինք կ'ըսէ. «Սուրբ եղէք, քանզի ես, ձեր Տէր Աստուծոյ, սուրբ եմ»: Իսկ Սաղմոսերգուն կը պատգամէ. «Բարձրացուցէք Տէրը, մեր Աստուծոյ, ու երկրպագութիւն ըրէք Անոր սուրբ լերանը վրայ. վանդի Տէրը, մեր Աստուծոյ, սուրբ է» (Սաղ. ՂԹ. 9):

Աստուծոյ աչքերը այնքան սուրբ են որ մեղաւորին վրայ չեն կրնար նայիլ: Հե-